

Insatser utan individuell behovsprövning

Förslag till beslut

1. Direktionen för Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje beslutar att anta förslag på Riktlinjer Insatskatalog för Insatser utan individuell behovsprövning (bilaga 1).
2. Direktionen för Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje beslutar att insatser utan individuell behovsprövning enligt föreslagna riktlinjer (bilaga 1), även efter den 1 juli 2025 fortsatt får ges av förvaltningen, samt av de utförare och föreningar som ingått avtal med förvaltningen.
3. Direktionen för Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje beslutar att insatser enligt föreslagna riktlinjer (bilaga 1), som idag erbjuds utan individuell behovsprövning och biståndsbeslut, ska undantas från dokumentationskravet på individnivå även efter den 1 juli 2025.
4. Direktionen för Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje beslutar att all dokumentation i pågående insatser som ges idag utan individuell behovsprövning, fortsatt sker på grupp- och verksamhetsnivå utifrån nuvarande avtal med respektive utförare och förening i enlighet med föreslagna riktlinjer (bilaga 1).
5. Direktionen för Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje ger förvaltningen i uppdrag att återkomma med uppföljning av de nya riktlinjerna för insatser utan individuell behovsprövning vid direktionens sammanträde i juni 2026.
6. Direktionen för Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje ger förvaltningen i uppdrag att beakta fortsatta behov av omställning för att möta intentionerna i ny socialtjänstlag.

Ann-Sophie Holgersson
Förbundsdirektör

Sammanfattning

Med ärendet möter förvaltningen lagkraven i ny socialtjänstlag som träder i kraft den 1 juli 2025. Den nya socialtjänstlagen har fokus på en socialtjänst med ökad tillgänglighet, fler insatser utan individuell behovsprövning samt ett ökat främjande och förebyggande perspektiv.

Ärendet redogör för beslut som behöver fattas för att insatser som idag ges till Norrtälje kommuns invånare utan en individuell behovsprövning ska fortsätta kunna ges utan behovsprövning från den 1 juli 2025. Det handlar till exempel om insatserna anhörigstöd, träffpunkter, meningsfull sysselsättning och personligt ombud. Insatserna ges via avtal med utförare, föreningar och genom förvaltningen. Ärendet redogör vidare för förslag på nya riktlinjer för insatser utan individuell behovsprövning.

Förvaltningens omställning till ny socialtjänstlag sker i samverkan med Norrtälje kommun, utförare och i dialog med kommunens invånare. Vidare i nära dialog med andra aktörer så som Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner.

Ärendet utgör del av strategisk inriktning om hållbar socialtjänst + god och nära vård och omsorg, vilken genom förvaltningen leder mot visionen att invånarna har god hälsa (2024-12-12 § 144).

Beskrivning av ärendet

I slutbetänkandet Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) föreslogs en ny socialtjänstlag. I propositionen En förebyggande socialtjänstlag - för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter (prop. 2024/25:89) föreslogs att den nya socialtjänstlagen ska träda i kraft den 1 juli 2025. Den 20 maj 2025 röstade riksdagen igenom förslaget till ny socialtjänstlag. Den nya lagen träder i kraft 1 juli 2025.

Den nya socialtjänstlagen har fokus på en socialtjänst med ökad tillgänglighet, fler insatser utan individuell behovsprövning samt ett ökat främjande och förebyggande perspektiv.

Den nya socialtjänstlagen innebär en rad förändringar för kommunens socialtjänstverksamheter. En av de stora förändringarna som föreslås i den nya lagen innebär att kommunerna ges möjlighet att erbjuda fler insatser både med och utan individuell behovsprövning. Kopplat till denna möjlighet

förändras även kraven på dokumentation som kommer bli huvudregel för samtliga insatser som ges både med och utan individuell behovsprövning.

Ärendet redogör för beslut som behöver fattas för att befintliga insatser utan individuell behovsprövning som Sjukvård och omsorg ger idag till kommunens invånare via avtal med utförare, föreningar och genom förvaltningen, ska få fortsättas ges.

Bakgrund

Omställningsarbetet inför ny socialtjänstlag har inom förvaltningen pågått sedan första kvartalet 2024 (protokoll 2024-11- 21 § 135). En kartläggning, (se bilaga 3) av de så kallade öppna insatser som ges idag till invånare genomfördes initialt under hösten 2023. Därefter inleddes våren 2024 en samverkan kring hela kommunens befintliga insatser tillsammans med socialkontoret och Trygg i Norrtälje kommun (TiNk) på kommunstyrelsekontoret som också ger insatser till kommunens invånare utifrån nuvarande socialtjänstlag.

Omställningsarbetets påverkan på förvaltningens arbete

Insatser som ges utan individuell behovsprövning kan vara öppna för alla eller riktade mot specifika målgrupper eller viss problematik. I ny socialtjänstlag föreslås förändringar gällande skyldigheten att dokumentera vid genomförande av insatser.

Dokumentationsskyldigheten föreslås att utvidgas och som huvudregel gälla vid genomförande av alla insatser, även för de utan individuell behovsprövning.

Två undantag från skyldigheten att dokumentera föreslås. Det första innebär att uppgifter om enskildas personliga förhållanden inte behöver dokumenteras vid rådgivning. Det andra undantaget innebär att socialnämnden kan, när det föreligger särskilda skäl, besluta om att uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte ska dokumenteras vid en insats som ges utan individuell behovsprövning.

Förvaltningen utreder nu att kunna erbjuda fler insatser utan individuell behovsprövning än de insatser som detta ärende avser.

Ekonomiska konsekvenser

I den granskning som konsultföretaget InRikta AB genomförde på uppdrag av Norrtälje kommun (protokoll 2024-03-21 § 28) lyfter InRikta fram att Norrtälje i jämförelse med andra kommuner i landet

har ett relativt lågt antal timmar beviljad hemtjänst per månad och brukare, att jämföras med en hög andel brukare i särskilda boenden. InRiktas slutsats och rekommendationer är att ett omställningsarbete behöver ske till, mer förebyggande insatser i ordinärt boende.

Förvaltningens förslag i ärendet ska ses utifrån detta och är ett steg i en sådan omställning och innebär att flera insatser kan nyttjas tidigt, tillgängliggöras enklare för våra invånare utan individuell behovsprövning. Det kan enligt förvaltningens bedömning på sikt bidra till en hållbar ekonomi.

Med utgångspunkt i andra kommuners analys samt förvaltningens bedömning, att på sikt erbjuda våra invånare fler insatser utan föregående individuell behovsprövning, är det förvaltningens antagande att kostnaderna för dessa nya arbetssätt och fler öppna insatser initialt kan få ekonomisk konsekvens gällande förvaltningens kostnader. Merparten av initiala ökade kostnader, beräknas i huvudsak kunna finansieras av statliga stimulansmedel som utlovats av regeringen under perioden 2024-2028. Innevarande år 2025 har Norrtälje kommun erhållit ca 6,4 miljoner kronor i stimulansmedel varav förvaltningen delat 50/50 med socialkontoret.

De ekonomiska konsekvenserna gällande förvaltningens personella kostnader i samband med vad ärendet föreslår, att fortsätta bedriva de insatser som redan nu är utan individuell behovsprövning, väntas bli oförändrad då det handlar om en omfördelning av personella resurser från myndighetsutövning till ökad tillgänglighet och ökat förebyggande perspektiv.

Effekter för sammanhållen vård och omsorg

Införandet av flera insatser utan föregående individuell behovsprövning förväntas ge positiva effekter vad gäller sammanhållen vård och omsorg. En minskad mängd ärenden som behöver utredas innebär att personella resurser frigörs på kommunalförbundets myndighet.

Personella resurser som frigörs kan, i enlighet med nya socialtjänstlagen, användas i uppsökande verksamhet, ökad tillgänglighet samt främjande och förebyggande insatser. Målet med detta är att skjuta upp invånarnas behov av komplexa och omfattande insatser inom både vård och omsorg.

Införandet av flera insatser utan föregående individuell behovsprövning förväntas vidare underlätta för andra aktörer inom vård och omsorg att vägleda kommunens invånare till hemtjänst och dess insatser då vägen dit förhoppningsvis upplevs enklare och mindre formell.

Barnperspektiv

Förslagen till beslut påverkar barn och unga i positiv riktning. Att arbeta mer främjande och förebyggande gentemot alla invånare kan antas ha en gynnande effekt för kommunens barn och unga. Effekten av förslagen förväntas vara gynnande för barn och unga på individnivå, såväl direkt genom ökad tillgång till fler insatser utan individuell behovsprövning för barn, unga och deras vuxna anhöriga men även på grupp- och samhällsnivå.

Förvaltningens synpunkter

Den nya socialtjänstlagen ställer krav på att socialtjänsten gör förflyttningar. Från akutstyrd till främjande och förebyggande, från sluten till lätt tillgängligt, från organisationens funktion till invånarens perspektiv, från administrativa sysslor till socialt arbete och slutligen från insatsstyrd till behovsstyrd.

Genom ärendet, att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning tar förvaltningen viktiga och strategiska steg i enlighet med Sjukvård och omsorgs nya styrmodell (protokoll 2024-12-12 § 144).

Fler insatser utan individuell behovsprövning är i enlighet med förvaltningens tre strategiska inriktningar som ska leda till visionen om att invånaren har god hälsa:

- God och nära vård och omsorg + hållbar socialtjänst
- Ökad självständighet och trygghet med välfärdsteknik
- Förebyggande insatser och prevention.

I ett flerårigt perspektiv, förvaltningens arbete med att utreda i vilken form insatser ska tillhandahållas framåt i enlighet med ny socialtjänstlag, kommer närmast att fortsätta under hösten 2025 och under år 2026. Bedömningar som ligger till grund för vilka insatser som förvaltningen kommer föreslå på sikt kommer ske utifrån kartläggning av invånarens behov och i dialog med invånare.

Förvaltningen avser därför att återkomma till direktionen under planeringsperioden med förslag på nya insatser som kan ges utan individuell behovsprövning och förslag på andra viktiga strategiska beslut att fatta, i syfte att ge förutsättningar till den större omställning ny socialtjänstlag medför, och för att succesivt ställa om förvaltningens verksamheter för att möta behov och intentionerna i ny socialtjänstlag.

Omställningen behöver ske i samverkan med Norrtälje kommun, utförare och i dialog med kommunens invånare. Arbetet behöver även ske i nära dialog med andra kommuner genom nätverksarbete

och nationella aktörer så som Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner. Socialstyrelsens vägledning är viktig för att kommunens förvaltningar ska kunna nå lagens intentioner om en förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst som på sikt kan bidra till ett minskat behov av individuella insatser.

Bilagor

1. Bilaga 1 Riktlinjer Insatskatalog Insatser utan individuell behovsprövning
2. Bilaga 2 Rättsutredning Utökad dokumentationskrav ny Socialtjänstlag. Insatser utan individuell behovsprövning (IUB)
3. Bilaga 3 Hållbar socialtjänst Insatser för invånare i Norrtälje kommun – nuläge och framåtblickande.

Beslut skickas till

Region Stockholm (registrator.rlk@regionstockholm.se och (registrator.hsf@regionstockholm.se)

Norrtälje kommun (kommunstyrelsen@norrtalje.se och registrator.socialnamnden@norrtalje.se).